

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

เนื่องจากการประกอบวิชาชีพเวชกรรมนั้น เป็นกิจกรรมที่จะต้องกระทำต่อเนื่องตัวร่างกายของผู้ป่วย ซึ่งนอกจากจะเป็นการกระทบกระเทือนถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วยและสิทธิต่างๆ ของผู้ป่วยแล้ว ในบางครั้งการกระทำดังกล่าว อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของผู้ป่วยได้ การรักษาความผิดพลาดย่อมเกิดขึ้นได้ทุกขั้นตอนแต่บางครั้งความผิดพลาดก็ไม่ได้เกิดจากการไม่ได้ใช้ความระมัดระวังเท่าที่ควร อาจเกิดจากเหตุแทรกซ้อนที่เราไม่อาจคาดหมายได้ หรือเกิดผลข้างเคียงซึ่งในแต่ละรายก็แตกต่างกันไป ซึ่งการรักษาในกรณีเหล่านี้ อาจเกิดความผิดพลาดที่เป็นอันตรายต่อผู้ป่วยได้ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าวิธีการรักษาของแต่ละคนย่อมแตกต่างกันไปประกอบกับปัจจัยภายนอกอื่นๆ ในการรักษา เช่น ในเรื่องของเวลาที่เร่งด่วนที่ต้องตัดสินใจทันทีทันใด

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น เมื่อแพทย์ได้ทำการรักษาพยาบาลผู้ป่วยซึ่งเป็นการบำบัด รักษา บรรเทาทุกข์ กำจัดความทรมานจากโรคภัยต่างๆ ให้กับผู้ป่วยได้ไม่มากก็น้อยก็เป็นการรักษาพยาบาลทั้งสิ้น เมื่อมีความตายเกิดขึ้นหลังจากได้รับการรักษาพยาบาลของแพทย์แล้ว โดยเฉพาะการตายจากการวางยาสลบหรือตายระหว่างผ่าตัดหรือหลังผ่าตัด จากนั้นแพทย์จะต้องทำความเข้าใจลงในหนังสือรับรองการตายว่าผู้ป่วยเสียชีวิตด้วยสาเหตุใด เพราะอะไร แล้วก่อนหน้านี้ได้รับยาชนิดใดไปบ้าง ได้รับการรักษาในรูปแบบใด อยู่ในความดูแลของแพทย์ตลอดเวลาหรือไม่ อย่างไร ทุกๆ พฤติกรรม แพทย์จะต้องทำความเข้าใจระบุข้อเท็จจริงให้ครบทุกประเด็น เพื่อที่ทางแพทย์ พยาบาล และทางโรงพยาบาลก็จะได้ร่วมกันหาสาเหตุที่แท้จริงได้

ซึ่งการทำความเข้าใจแพทย์จากการรักษาพยาบาลในแต่ละครั้งนั้น หากสาเหตุการตายที่แท้จริงไม่ได้เกิดจากโรคของผู้ป่วยที่แพทย์ได้ลงความเห็นไว้ หรือมิได้เกิดจากภาวะหัวใจล้มเหลวหรือติดเชื้อในกระแสเลือด แต่สาเหตุการตายที่แท้จริง เกิดจากการรักษาที่ผิดพลาดและเกิดจากความไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามวิชาชีพแพทย์ตามสมควรแล้ว จะเช่นไรก็ตาม แพทย์ผู้ทำการรักษาก็จะต้องระบุรายละเอียดถึงสาเหตุการตายและลงความเห็นว่าเป็นเกิดจากโรคหรือสภาวะแทรกซ้อนซึ่งเป็นการผิดของผู้ป่วยเป็นแน่ เนื่องจากแพทย์ผู้รักษาจะต้องรักษาผลประโยชน์ ชื่อเสียงของตนและโรงพยาบาล เพื่อมิให้เกิดการเสื่อมเสียชื่อเสียง เสื่อมความน่าเชื่อถือ อีกทั้งเพื่อเลี้ยงกับ

การที่จะต้องเป็นคดีความที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้กับญาติของผู้ป่วย ด้วยการเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตัว ประโยชน์โรงพยาบาล ทั้งแพทย์และโรงพยาบาลก็ยอมปกปิดข้อเท็จจริง ไม่แสดงข้อความจริงถึงสาเหตุการตายที่แท้จริงจากการรักษาพยาบาล จึงต้องลงความเห็นในใบรายงานการรักษาดังเช่นที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ไหนคนตายก็เสียชีวิตไปแล้วก็คงไม่มีประโยชน์ที่จะต้องระบุซึ่งความจริง ทั้งที่แพทย์เป็นผู้มีชีวิตอยู่และมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลรักษาผู้ป่วยที่ยังมีชีวิตอยู่ได้อีกหลายล้านคนต่อไป

การชันสูตรพลิกศพ (Post-mortem Examination) คือการตรวจสภาพศพเพื่อหาสาเหตุและพฤติการณ์แห่งการตาย โดยอาศัยความรู้ทางด้านการแพทย์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สาขาวิชานิติเวชศาสตร์ มาเป็นหลักในการตั้งสมมติฐานเพื่อพิสูจน์และค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายนั่น โดยการชันสูตรพลิกศพแบ่งออกได้เป็น 2 วิธี ได้แก่ วิธีแรกคือ การชันสูตรพลิกศพโดยไม่ผ่าศพตรวจ ซึ่งเป็นการตรวจสภาพภายนอกของศพเพื่อสันนิษฐานถึงสาเหตุและพฤติการณ์การตาย และวิธีการที่สอง คือ การชันสูตรพลิกศพโดยผ่าศพตรวจ ซึ่งจะกระทำเมื่อตรวจสภาพภายนอกของศพไม่สามารถค้นหาหรือยืนยันสาเหตุและพฤติการณ์การตายแท้จริงได้ ซึ่งการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ถือเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการพิสูจน์ถึงสาเหตุการตาย

ระบบการชันสูตรพลิกศพนั้น อาจแบ่งออกตามประเภทขององค์กรผู้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพได้เป็น 5 ระบบได้แก่

- 1) ระบบศาล ระบบที่ให้ศาลหรือผู้ได้รับมอบอำนาจจากศาลมีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการชันสูตรพลิกศพ พนักงานสอบสวนหรือตำรวจอาจมีส่วนได้แต่ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลหรือควบคุมโดยศาล
- 2) ระบบแพทย์สอบสวน เป็นระบบที่พัฒนามาจากระบบโคโรเนอร์ โดยจะให้แพทย์เป็นผู้สั่งการ ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนการทำงานและการสอบสวนของแพทย์
- 3) ระบบตำรวจ เป็นระบบที่เจ้าพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ โดยเป็นผู้รับผิดชอบฝ่ายเดียวและมีบทบาทสำคัญในการชันสูตรพลิกศพ
- 4) ระบบโปรคิวเรเตอร์ฟิสคัล เป็นระบบที่ให้อำนาจหน้าที่แก่พนักงานอัยการในการตรวจสอบการตายและรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ
- 5) ระบบผสม เป็นระบบที่จะให้อำนาจในการชันสูตรพลิกศพกับองค์กรหลายฝ่าย เช่น ตำรวจ พนักงานอัยการ หรือศาล ซึ่งเป็นการผสมผสานกันระหว่าง 2 ระบบขึ้นไป

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การชันสูตรพลิกศพถือเป็นกระบวนการหนึ่งในการสอบสวนคดีอาญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน ตายเมื่อใด สาเหตุและ

พฤติการณ์การตายเป็นเช่นไร ซึ่งผลจากการชันสูตรพลิกศพอาจนำไปสู่การสอบสวนฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้ เมื่อการชันสูตรพลิกศพถือเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนคดีอาญาแล้ว จึงถือเป็นการใช้อำนาจรัฐในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งโดยหลักแล้วการดำเนินคดีอาญานั้นเป็นภารกิจของรัฐที่จะควบคุมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในสังคมด้วยการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

การใช้อำนาจรัฐไม่ว่าจะกระทำเพื่อการใดๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงดุลยภาพระหว่างการใช้อำนาจรัฐเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลด้วย เป็นที่ยอมรับกันว่าการใช้อำนาจของรัฐซึ่งมีสภาพเป็นนิติบุคคล จะต้องกระทำผ่านบุคคลธรรมดาที่เป็นผู้กระทำความผิดของรัฐ ย่อมมีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา จึงต้องมีการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐดังกล่าว ให้เป็นไปตามหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจและหลักความชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งต้องมีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ และองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐจะต้องมีความเป็นภาวะวิสัยปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ด้วยความเป็นกลางให้เป็นไปตามเหตุและผลของแต่ละกรณี ทั้งนี้ต้องพร้อมที่จะรับผิดชอบในผลประการใดๆ ที่จะเกิดจากการใช้อำนาจนั้นด้วย

การตรวจสอบและถ่วงดุลนั้น หมายความว่า การที่องค์กรของรัฐองค์กรหนึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจหรือการดำเนินการของอีกองค์กรหนึ่ง และยังหมายความรวมถึงมีอำนาจในการยับยั้งหรือถ่วงดุลการใช้อำนาจของอีกองค์กรหนึ่งด้วย โดยการตรวจสอบสามารถกระทำได้โดย 2 รูปแบบด้วยกัน คือ การตรวจสอบโดยองค์กรภายใน ซึ่งเป็นกระบวนการตรวจสอบภายในขององค์กรนั้นเองด้วยวิธีการบังคับบัญชาหรือกำกับดูแล อีกรูปแบบหนึ่ง คือ การตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก ซึ่งเป็นกระบวนการที่ดำเนินการโดยองค์กรอื่นที่เข้ามาตรวจสอบการดำเนินงาน และหากองค์กรอื่นนั้นมีอำนาจยับยั้งการใช้อำนาจขององค์กรที่ถูกตรวจสอบด้วยแล้ว ก็จะถือว่าเป็นการถ่วงดุลการใช้อำนาจด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่า การถ่วงดุลการใช้อำนาจนั้นเป็นเรื่องที่ใกล้ชิดและเกี่ยวเนื่องกับการตรวจสอบการใช้อำนาจเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งก่อนที่จะมีการยับยั้งการใช้อำนาจขององค์กรอื่น ก็ควรที่ต้องทำการตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรนั้นๆ เสียก่อน เพื่อมิให้เกิดความผิดพลาดจนส่งผลกระทบต่อประโยชน์ของส่วนรวม

แต่เดิมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย

การตายโดยผิดธรรมชาติ นั้น คือ

- 1) ฆ่าตัวตาย
- 2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย

- 3) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย
- 4) ตายโดยอุบัติเหตุ
- 5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ”

ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 ลงวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2499 มาตรา 7 ให้ยกเลิกความในมาตรา 148 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและใช้ความดังต่อไปนี้แทน

“เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยผิดธรรมชาติหรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่การตาย โดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย”

พระราชบัญญัติที่ได้เพิ่มเติมกรณีที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพขึ้นอีก คือ “การตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน” คือ เมื่อมีการตายเกิดขึ้นแก่บุคคลใดในระหว่างที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการตายตามธรรมชาติ หรือตายโดยผิดธรรมชาติก็ตาม

สรุปแล้วบทบัญญัติในมาตรานี้กำหนดไว้ว่า ความตายที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพ มีอยู่ 2 ประการ คือ เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือสงสัยว่ามีการตายโดยผิดธรรมชาติ และการตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน

การตายผิดธรรมชาติ นั้น หมายถึง การตายที่ผิดไปจากปกติธรรมดาที่ควรจะเป็น ส่วนมากเป็นผลของการกระทำที่รุนแรง เช่น ถูกรถชนตาย ถูกยิงตาย ถูกแทงตาย ถูกบีบคอตาย เป็นต้น หรือ ตายจากสารพิษ เช่น ถูกลอบวางยาพิษกินยาเบื่อหนูตาย เป็นต้น ซึ่งการตายในกรณีดังกล่าว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 ได้แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1) การฆ่าตัวตาย หมายถึง การจบชีวิตตนเองโดยการใช้อำลัประทุษร้าย ซึ่งอาจเป็นการกระทำที่ได้กระทำโดยมีความประสงค์ถึงการตาย หรือโดยมีความประสงค์เพียงการประทุษร้าย แต่ทำให้เกิดผลถึงตายขึ้น แต่มีนักวิชาการบางท่านเห็นว่า การฆ่าตัวตายนี้นี้จะต้องเป็นการกระทำที่มีเจตนาจะทำลายชีวิตตนเองให้ตาย หากมิได้มีเจตนาฆ่าตัวตายแล้ว แต่การกระทำนั้นเป็นเหตุให้ถึงตายก็ไม่เข้าข้อนี้ เช่น หลงทำให้ตนเองแท้งลูก แต่การกระทำนั้นเป็นเหตุให้ถึงตาย หรือกินยานอนหลับ แต่กินเข้าไปมากเกินไปทำให้ตาย เป็นต้น การที่กฎหมายกำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพในกรณีนี้ก็เพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าผู้ตายตายเพราะการฆ่าตัวตายจริง และไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น อันอาจทำให้ผู้อื่นนั้นมีความผิดอาญา

2) การถูกผู้อื่นทำให้ตาย หมายถึง กรณีการตายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลอื่นทุกสถาน ไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นการกระทำที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาหรือไม่ ไม่ว่า

การกระทำด้วยเจตนาฆ่า หรือไม่เจตนาฆ่า หรือโดยประมาท หรือแม้จะมีได้กระทำโดยเจตนาหรือประมาทก็เข้ากรณินั้น และบุคคลอื่นที่ทำให้ตายนี้อาจเป็นบุคคลทั่วไปหรือเจ้าพนักงานก็ได้ ในกรณีที่ความตายเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงาน นอกจากจะต้องมีการชันสูตรพลิกศพแล้ว ยังต้องมีการไต่สวนการตายโดยศาลอีกด้วย

3) การถูกสัตว์ทำร้ายตาย หมายถึง กรณีการตายที่เกิดจากการถูกสัตว์ทำร้ายโดยตรง เช่น ถูกเสือกกัด ถูกงูกัด ถูกช้างเหยียบตาย เป็นต้น มิใช่เกิดจากโรคที่สัตว์นั้นเป็นพาหนะนำโรค เช่น ถูกสุนัขกัดแล้วต่อมาเป็นโรคพิษสุนัขบ้าตาย การตายด้วยเหตุนี้ไม่ถือว่าเป็นการถูกสัตว์ทำร้ายตา การชันสูตรพลิกศพในกรณีนี้ก็เพื่อความกระจ่างชัดของสาเหตุการตายว่าเกิดจากสัตว์โดยตรง มิใช่ว่าการใช้สัตว์เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดอาญา

4) การตายโดยอุบัติเหตุ หมายถึง กรณีการตายที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด เกิดจากอุบัติเหตุ ปัจจุบันทันด่วนอันไม่อาจคาดหมายได้และเป็นการเกิดโดยบังเอิญ เช่น ตกน้ำตาย รถคว่ำ เครื่องบินตก ไฟผ่าตาย เป็นต้น การตายในกรณีดังกล่าวมิได้เกิดจากการกระทำผิดอาญา ไม่ว่าจะเป็นไปโดยเจตนาหรือประมาทก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ การตายที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่นโดยประมาท เช่น ถูกรถชนตายก็จัดเป็นการตายนั่นโดยอุบัติเหตุอย่างหนึ่ง สำหรับกรณีที่ทำตนเองแท้งลูก หรือกินยานอนหลับเกินขนาดหรือกินสัตว์ที่เป็นพิษ แล้วเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตายนั่นก็อาจจะเข้ากรณีตายโดยอุบัติเหตุนี้ด้วย การที่กฎหมายกำหนดให้ต้องชันสูตรพลิกศพในกรณีนี้ก็เพื่อให้แน่ใจว่าการตายมิได้เกิดจากการกระทำผิดอาญานั้นเอง

5) การตายโดยมีปรากฏเหตุ หมายถึง การตายที่ยังไม่ทราบสาเหตุนั้นเนื่องมาจากอะไร และในขณะเดียวกันก็เป็นกรณีที่ก่อความสงสัยเคลือบแคลงว่าจะเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ ข้อใด ข้อหนึ่งในสี่ข้างต้นดังกล่าว เช่น สงสัยจะถูกวางยาพิษ ถูกบีบคอตาย เป็นต้น

ระเบียบของกรมตำรวจว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2528 ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ฉบับปรับปรุงใหม่ (2540) ข้อ 317 วรรคสาม บัญญัติว่า “เมื่อมีการตายในโรงพยาบาลรัฐบาลหรือเอกชน เฉพาะในกรุงเทพมหานคร โดยปกติให้เป็นหน้าที่ของแพทย์ประจำโรงพยาบาลตำรวจเป็นผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ถ้าบุคคลนั้นตายในโรงพยาบาลทางราชการหรือโรงพยาบาลเอกชนใด ก็ให้ใช้แพทย์ประจำโรงพยาบาลนั้นหรือแพทย์ผู้ชำนาญในสาขานิติเวชศาสตร์ของแพทย์สภาที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงพยาบาลเอกชนหรือโรงพยาบาลของทางราชการในเขตกรุงเทพมหานครเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพได้”

แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นองค์กรหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบการชันสูตรพลิกศพ โดยมีแพทย์นิติเวชเป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนกรณีตายโดยผิดธรรมชาติก็ตาม แต่กฎหมาย

ไม่ได้กำหนดให้มืองค์กรภายนอกใดมาทำการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำความเห็นแพทย์จากการรักษาพยาบาลและในการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนเลยแม้แต่องค์กรเดียว เนื่องจากแพทย้องค์กรเดียวกันจะไม่ทำการตรวจสอบและถ่วงดุลแพทย์ด้วยตนเอง ซึ่งก็ยังคงเป็นปัญหาที่ทำให้การชันสูตรพลิกศพขาดประสิทธิภาพในการตรวจสอบและถ่วงดุลในการรักษาพยาบาลของแพทย์ มีปัญหา 4 ประการด้วยกัน ได้แก่

ประการที่หนึ่ง จากการที่แพทย์ได้ทำการรักษาพยาบาลโดยเฉพาะการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือแพทย์ได้ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายนั้นเป็นกิจกรรมที่จะต้องกระทำต่อเนื่องตัว ร่างกาย ของผู้ป่วย ซึ่งนอกจากจะเป็นการกระทบกระเทือนถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วยและสิทธิต่างๆ ของผู้ป่วยแล้ว เมื่อมีความตายเกิดขึ้นหลังจากได้รับการรักษาพยาบาลของแพทย์ แพทย์จะต้องทำความเห็นลงในหนังสือรับรองการตายว่าผู้ป่วยเสียชีวิตด้วยสาเหตุใด เพราะอะไร หากสาเหตุการตายที่แท้จริงไม่ได้เกิดจากโรคของผู้ป่วยที่แพทย์ได้ลงความเห็นไว้ แต่สาเหตุการตายที่แท้จริง เกิดจากการรักษาที่ผิดพลาดและเกิดจากความไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามวิชาชีพแพทย์ตามสมควรแล้ว

อย่างไรก็ตาม แพทย์ผู้ทำการรักษาก็จะต้องระบุรายละเอียดถึงสาเหตุการตายและลงความเห็นว่าจะเกิดจากโรคหรือสภาวะแทรกซ้อนซึ่งเป็นความผิดของผู้ป่วยเป็นแน่ เนื่องจากแพทย์ผู้รักษาจะต้องรักษาผลประโยชน์ ชื่อเสียงของตนและโรงพยาบาล เพื่อมิให้เกิดการเสื่อมเสียชื่อเสียง เสื่อมความน่าเชื่อถือ อีกทั้งเพื่อเลี่ยงกับการที่จะต้องเป็นคดีความอีกด้วย

ประการที่สอง เมื่อมีการตายเกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลของแพทย์โดยเฉพาะการตายอันเกิดจากการวางยาสลบหรือแพทย์ได้ทำการผ่าตัดเป็นเหตุให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายซึ่งเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนจะต้องทำการชันสูตรพลิกศพกับแพทย์ แต่พนักงานสอบสวนกลับไม่ปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เสีย โดยปล่อยให้แพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพทำการชันสูตรพลิกศพ โดยทำรายงานการชันสูตรพลิกศพไปเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งพนักงานสอบสวนได้เซ็นชื่อลงในรายงานการชันสูตรพลิกศพเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หรือแพทย์ผู้รักษาเป็นบุคคลเดียวกันกับแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพประจำโรงพยาบาลนั้น หรือแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพมีความสัมพันธ์ไม่ว่าในทางใดกับแพทย์ผู้รักษาที่ประจำโรงพยาบาลเดียวกัน การตรวจสอบและถ่วงดุลความเห็นจากการรักษาของแพทย์ก็จะขาดไร้ประสิทธิภาพ ขาดซึ่งความเป็นธรรมชาติ ความชอบธรรม ขาดซึ่งการค้นหาสาเหตุการตายที่แท้จริง

อีกประเด็นหนึ่ง สำหรับความหมายหรือคำนิยามของคำว่า “ตายโดยผิดธรรมชาติ” ตามกฎหมายไทยนั้นได้ระบุไว้เพียง (1)-(5) ก็ยังเป็นปัญหาในการตีความอยู่ดีว่า การกระทำแบบใดโดยใครเป็นผู้กระทำ ก่อให้เกิดผลอย่างไร ควรที่จะตีความให้ครอบคลุม ชัดเจน โดยมีหลักเกณฑ์

หรือมีเงื่อนไข รายละเอียดอย่างไร ไม่ได้แบ่งไว้อย่างชัดเจน ดังเช่นจากกฎหมายต่างประเทศ จะพบว่าได้กำหนดคำนิยาม ความหมายและเงื่อนไขของคำว่า “ตายโดยผิดธรรมชาติ” ได้อย่างชัดเจน แน่นอนกว่าประเทศไทย โดยได้ระบุรูปแบบ ลักษณะ รวมทั้งรายละเอียดของการกระทำได้ครอบคลุมและชัดเจน

ประการที่สาม ปัญหาด้านบุคลากร ซึ่งได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ปรับปรุงมาตรฐาน การตรวจสอบ พยานหลักฐานทางนิติเวชศาสตร์ จึงได้กำหนดให้แพทย์นิติเวชศาสตร์เป็นแพทย์หลักที่มีหน้าที่ ชันสูตรพลิกศพ โดยแพทย์ด้านอื่นจะทำการแทนได้ต่อเมื่อแพทย์ด้านนิติเวชศาสตร์ไม่มีหรือไม่อาจ ปฏิบัติหน้าที่ได้ ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นตามมา ก็คือ ปัญหาการขาดแคลนแพทย์ ด้านนิติเวชศาสตร์ ซึ่งมีจำนวนน้อยมากเทียบกับจำนวนแพทย์ทั่วประเทศ และจำนวนแพทย์ ทั่วประเทศเมื่อเปรียบกับ จำนวนประชากรแล้วก็ยังไม่เพียงพอ ดังนั้นปริมาณงานหลักของแพทย์ ซึ่งก็คือ การรักษาผู้ป่วย ก็มี ปริมาณงานมากและเป็นภาระแก่แพทย์อยู่พอสมควรแล้วทำให้งานชันสูตรพลิกศพซึ่งเป็นงานรอง กลายเป็นงานที่แพทย์อื่นๆ ไม่ประสงค์หรือไม่เต็มใจที่จะทำงานด้านชันสูตรพลิกศพ

ประการที่สี่ ส่วนการแจ้งสิทธิให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องนั้น ของประเทศไทยไม่ได้มี กฎหมายกำหนดให้มีการแจ้งสิทธิแก่ญาติผู้ตายให้มาร่วมทำการชันสูตรพลิกศพกับพนักงาน สอบสวนและแพทย์นิติเวชเหมือนเช่นคดีวิสามัญฯ มีเพียงแต่ทางโรงพยาบาลได้แจ้งให้กับญาติ ผู้ตายทราบเมื่อมีการตายจากการรักษาพยาบาลเกิดขึ้นเท่านั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ความสำคัญแก่การมีส่วนร่วมของญาติผู้ตายไว้ในการได้ส่วนการตายโดยศาล โดยไม่ได้กล่าวถึง การเข้ามีส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพซึ่งอยู่ในขั้นตอนก่อนที่จะถึงการได้ส่วนการตายโดยศาล แต่อย่างไร ซึ่งมีความแตกต่างกับกฎหมายต่างประเทศ

5.2 ข้อเสนอแนะ

เมื่อพิจารณาจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะเห็นได้ว่าจุดเริ่มต้นนั้นเกิดขึ้นจากกระบวนการ ชันสูตรพลิกศพและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำซึ่งปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการด้วยกัน ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย จึงขอเสนอแนะ แนวทางแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

5.2.1 เนื่องจากการประกอบวิชาชีพเวชกรรมนั้น เป็นกิจกรรมที่จะต้องกระทำต่อเนื่องตัว ร่างกาย ของผู้ป่วย ซึ่งนอกจากจะเป็นการกระทบกระเทือนถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย และสิทธิต่างๆ ของผู้ป่วยแล้ว

ดังนั้น แพทย์จะต้องใช้ความระมัดระวังในการรักษาผู้ป่วยตามวิสัยและพฤติกรรม ตามหลักวิชาชีพแพทย์ให้สูงยิ่งกว่าหลักวิญญูชนโดยทั่วไป ในบางครั้งการกระทำดังกล่าว อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของผู้ป่วยได้ การรักษานั้นความผิดพลาดย่อมเกิดขึ้นได้ทุกขั้นตอน แต่บางครั้งความผิดพลาดก็ไม่ได้เกิดจากการไม่ได้ใช้ความระมัดระวังเท่าที่ควร อาจเกิดจากเหตุแทรกซ้อนที่เราไม่อาจคาดหมายได้ หรือเกิดผลข้างเคียงซึ่งในแต่ละรายก็แตกต่างกันไป ซึ่งการรักษาในกรณีเหล่านี้ อาจเกิดความผิดพลาดที่เป็นอันตรายต่อผู้ป่วยได้ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า วิธีการรักษาของแต่ละคนย่อมแตกต่างกันไป ประกอบกับปัจจัยภายนอกอื่นๆ ในการรักษา เช่น ในเรื่องของเวลาที่เร่งด่วนที่ต้องตัดสินใจทันทีทันใด

หากแพทย์ได้ใช้ความระมัดระวังต่ำกว่ามาตรฐานความระมัดระวังทางวิชาชีพแพทย์ แพทย์ผู้รักษาอาจมีความรับผิดชอบตามกฎหมาย เนื่องจากการกระทำโดยประมาททั้งทางแพ่งและทางอาญาได้

5.2.2 ควรกำหนดคำนิยามหรือความหมายของคำว่า “ตายโดยผิดธรรมชาติ” ให้มีความชัดเจนแน่นอนยิ่งกว่านี้ว่า การกระทำแบบใด โดยใครเป็นผู้กระทำ ก่อให้เกิดผลอย่างไร ควรที่จะตีความให้ครอบคลุม ชัดเจน โดยมีหลักเกณฑ์ หรือมีเงื่อนไข รายละเอียดอย่างไรมาแบ่งเพื่อให้เกิดความเหมาะสม และความเป็นธรรมกับผู้ตายและญาติของผู้ตายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่มีการตายอันเกิดจากการรักษาพยาบาลโดยแพทย์

5.2.3 จึงเห็นสมควรให้เพิ่มพนักงานอัยการหรือศาลเข้ามาร่วมในการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนและแพทย์นิติเวช เมื่อมีการตายจากการรักษาพยาบาลของแพทย์ซึ่งเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ เพื่อให้อัยการหรือศาลเป็นองค์กรภายนอกที่เข้ามาตรวจสอบและถ่วงดุลความเห็นแพทย์จากการรักษาเพิ่มไปอีกชั้นหนึ่งด้วย

5.2.4 ประเทศไทยจึงควรนำระบบไต่สวนการตายโดยศาลของระบบโคโรเนอร์ ประเทศอังกฤษมาใช้ในการตายอันเกิดจากการรักษาพยาบาลโดยแพทย์ที่เป็นเหตุทำให้เกิดการตายขึ้นศาล จึงเป็นองค์กรภายนอกที่ทำการตรวจสอบและถ่วงดุลความเห็นแพทย์จากการรักษาพยาบาลได้ดีที่สุด กระบวนการหนึ่งที่เกิดประสิทธิภาพ ความเป็นธรรม เพิ่มหลักประกันสิทธิและคุ้มครองสิทธิของผู้ตาย ญาติผู้ตายและแพทย์ที่ทำการรักษาได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

ทั้งนี้ กระบวนการไต่สวนการตายที่ดีและสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ทุกฝ่ายได้นั้น ควรจะต้องมีมาตรการในการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างองค์กรที่เข้าร่วมในการไต่สวนการตาย โดยมีองค์กรเหล่านั้น ไม่ควรที่จะมีจำนวนหลายฝ่ายจนมากเกินไปแต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ควรมีน้อยเกินไปหรือมีเพียงองค์กรเดียว และกระบวนการไต่สวนการตายจะต้องมีความยืดหยุ่นและรวดเร็ว และประการที่สำคัญควรอย่างยิ่งที่จะต้องเปิดโอกาสให้ญาติของผู้ตายได้เข้ามามีส่วนร่วม

ในการไต่สวน โดยต้องมีทนายความคอยให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในการนำสืบพยานหลักฐาน หรือโต้แย้งพยานหลักฐานที่ฝ่ายรัฐนำเสนอต่อศาลด้วย

5.2.5 กำหนดให้มีหลักเกณฑ์หรือระเบียบและมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินการในการชันสูตรพลิกศพ และการตรวจพิสูจน์หลักฐาน ทางชีวภาพ การตรวจบาดแผล ตลอดจนการให้ความเห็นทางการแพทย์ตามหลักวิชาการที่มีผลเกี่ยวข้องในทางคดีอาญาด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการ อันจะนำมาซึ่งระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ

นอกจากระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจนแล้ว จะต้องมีการมีพยานหลักฐานที่ตรวจสอบได้ในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินการเท่าที่จะทำได้ เช่น การบันทึกผล การตรวจพิสูจน์เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างละเอียด มีรูปถ่ายหรือบันทึกภาพในขั้นตอนที่สำคัญ มีระเบียบข้อบังคับที่ให้เจ้าหน้าที่คนอื่นมาร่วมลงนามเพื่อเป็นการร่วมตรวจสอบ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการทางด้านนิติเวชเป็นกระบวนการที่โปร่งใส และสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องได้ในการดำเนินคดีในชั้นศาล ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้มากที่สุด

5.2.6 กำหนดอำนาจหน้าที่ของแพทย์นิติเวชในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย ให้ทำการผ่าศพ และบันทึกการตามรายละเอียดที่กำหนดโดยกฎกระทรวง โดยกำหนดว่า ได้ตรวจส่วนใดของศพพบอะไร เป็นต้น (เพื่อให้สามารถปรับได้ตามมาตรฐานสากล) หรือระเบียบที่ออกมารองรับกฎหมาย ควรเปิดโอกาสให้สิทธิแก่ญาติผู้ตาย เข้าไปรับทราบและรับรู้การผ่าศพได้ รวมทั้งสามารถจะเก็บบันทึกข้อมูลต่างๆ ไปด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการโปร่งใสในการปฏิบัติงานของแพทย์

5.2.7 รายงานการชันสูตรพลิกศพ รายงานการผ่าศพ ให้ถือเป็นเอกสารมหาชนที่ศาลอาญารับฟังได้ โดยแพทย์นิติเวชไม่จำเป็นต้องไปเบิกความที่ศาลอีก เว้นแต่กรณีที่เป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

5.2.8 รัฐบาลต้องส่งเสริมให้มีแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในวิชานิติเวชศาสตร์อย่างจริงจัง ทั้งนี้ เพื่อให้มีผู้เชี่ยวชาญในวิชาการด้านนี้กระจายไปทั่วประเทศ มีสำนักงานนิติเวชในทุกจังหวัดทั่วประเทศ และรัฐบาลต้องให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ ให้เพียงพอ การจัดให้มีองค์กรที่รับผิดชอบทางด้านนิติเวชขึ้น โดยเฉพาะในกระทรวงสาธารณสุข จะเป็นก้าวแรกของการพัฒนาไปสู่สถาบันนิติเวชอิสระ

5.2.9 ด้านความรู้ความชำนาญของผู้ปฏิบัติงานด้านการชันสูตรพลิกศพ คณะแพทยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยทุกแห่งควรต้องปรับปรุงหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตใหม่ ให้สามารถรองรับกับกฎหมายได้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนจบแพทย์ทุกสาขา มีความสามารถในงานด้านนิติเวชมากกว่าที่เป็นอยู่ขณะนี้ จากหลักสูตรเพิ่มที่วิชานิติเวชศาสตร์แทรกอยู่เพียง 3 หน่วยกิต หรือใช้เวลาเรียนไม่เกิน 3 สัปดาห์ จะต้องเรียนให้มากกว่าเดิม รวมทั้งจะต้องมีการจัดอบรมฝึกอบรมวิชานิติเวชศาสตร์

ให้แพทย์ผู้มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่อไป

5.2.10 คณะกรรมการมาตรฐานด้านนิติเวชศาสตร์ที่จะจัดตั้งขึ้นจะต้องมีการควบคุมผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์อย่างเคร่งครัด การสร้างความโปร่งใสให้กับกระบวนการชันสูตรอาจช่วยให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องได้มากขึ้น และหากพบว่ามีการทำหน้าที่โดยทุจริตหรือขาดความรับผิดชอบ จะต้องมีการดำเนินการสอบสวนและดำเนินการโดยคณะกรรมการดังกล่าว และหากพบว่าเป็นการกระทำความผิดทางอาญา จะต้องมีการดำเนินการตามกฎหมายโดยเคร่งครัดด้วย

5.2.11 ในส่วนของพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพและการตรวจสถานที่เกิดเหตุร่วมกับแพทย์นั้น จะต้องได้รับการอบรมความรู้ทางด้านการชันสูตรพลิกศพและการตรวจสถานที่เกิดเหตุเป็นอย่างดีจากหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญในด้านดังกล่าว และควรมีมาตรการการตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ชันสูตรพลิกศพเหล่านี้ด้วย และทั้งนี้รัฐบาลจะต้องมองเห็นความสำคัญโดยให้การสนับสนุนในด้านอุปกรณ์หรือเครื่องใช้ต่างๆ ที่จำเป็นในการชันสูตรพลิกศพและการตรวจสถานที่เกิดเหตุ เช่น กล้องถ่ายรูป ฟิล์ม ฯลฯ รวมทั้งมีการกำหนดเบี้ยเลี้ยงในการเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่ราชการตามความเหมาะสม

5.2.12 กรณีที่กำหนดให้มีการไต่สวนการตายตามกฎหมายนั้น ควรให้มีการขยายไปถึงกรณีการตายโดยผิดธรรมชาติอื่นๆ เช่น การฆ่าตัวตาย การตายโดยอุบัติเหตุ เป็นต้น